Kevytsisällissodan taistelijan taidot

Matalan kynnyksen harjoitteet havainnointiin, tilanteenlukuun ja päätöksentekoon kevyellä organisaatiolla

Lähtökohta: David Betzin kuvaamassa epäsymmetrisessä sisäisessä konfliktissa ei ole selkeitä rintamalinjoja eikä univormuja. Taistelijan ratkaisevin suorituskyky on kyky lukea ympäristön normaalitilaa (*baseline*), havaita poikkeamat ajoissa ja tehdä nopeita, oikeasuhtaisia päätöksiä ilman raskasta johtamisorganisaatiota. Nämä harjoitteet on suunniteltu suoritettavaksi arkisessa ympäristössä pareittain tai itsenäisesti – täysin laillisesti ja huomaamattomasti.

Osa 1: Havainnointi ja ympäristön lukutaito

Harjoite 1: "Oliko kauppaan menijällä viikset?" (Tarkka yksityiskohtahavainnointi)

Tavoite: Lyhytkestoisen visuaalisen muistin ja tuntomerkkien rekisteröinnin kehittäminen. | Kesto: 5–15 min

Suoritus: Liikutaan parin kanssa vilkkaassa ympäristössä (kauppakeskus, juna-asema, kävelykatu). Toinen toimii tarkkailijana ja toinen kysyjänä. Kun vastaan tulee tai ohi kulkee satunnainen henkilö, kysyjä esittää 3–5 sekuntia ohituksen jälkeen tarkan kysymyksen katsomatta enää kohteeseen.

- **Taso 1 (Perus):** Oliko henkilöllä viikset tai parta? Minkä värinen takki hänellä oli? Oliko hänellä kantamuksia?
- **Taso 2 (Vaativa):** Kummassa kädessä hän piti puhelinta tai laukkua? Minkälaiset jalkineet hänellä oli? Katsoiko hän ympärilleen vai tuijottiko ruutua?
- **Purku:** Roolit vaihdetaan joka viidennen kysymyksen jälkeen. Tavoitteena ei ole tuijottaa ihmisiä, vaan oppia poimimaan olennaiset tuntomerkit yhdellä luonnollisella vilkaisulla.

Harjoite 2: Normaalitilan määrittely (Baseline & Anomaly)

Tavoite: Ympäristön perusrytmin tunnistaminen ja poikkeamien havaitseminen. | Kesto: 10–20 min

Suoritus: Asetutaan istumaan kahvilaan, penkille tai pysäkille, josta on hyvä näkyvyys julkiseen tilaan. Ensimmäiset 5 minuuttia määritellään paikan *normaalitila* (baseline): millä nopeudella ihmiset liikkuvat, mihin he katsovat, millainen äänimaailma vallitsee ja keitä paikalla tyypillisesti on.

- **Tehtävä:** Etsi tilasta 2–3 henkilöä tai asiaa, jotka *eivät* istu ympäristön normaalitilaan (esim. henkilö, joka viipyy paikalla ilman selkeää syytä, pukeutuminen ei vastaa säätä, katse seuraa muiden liikkeitä tai kameroita).
- **Perustelu:** Parin on perusteltava toisilleen lyhyesti, miksi juuri kyseinen havainto poikkeaa normaalista – pelkkä "epäilyttävä" ei riitä, vaan havainto on sidottava käytökseen.

Harjoite 3: Kimin koe liikkeessä (Sektorin skannaus)

Tavoite: Nopea tilannekuvan muodostaminen uudessa tilassa. | Kesto: 5 min

Suoritus: Astutaan sisään uuteen tilaan (ravintola, odotustila, myymälä). Tarkkailija katsoo tilaa luonnollisesti 5 sekunnin ajan ja kääntää sen jälkeen selkänsä tai siirtyy kulman taakse. Pari kysyy välittömästi:

- Missä ovat kaikki poistumistiet (myös huolto-ovet ja ikkunat)?
- Kuinka monta henkilöä tilassa on ja missä he sijaitsevat?
- Missä on lähin näkö- ja sirpalesuoja?

Osa 2: Tilannetietoisuus ja päätöksenteko

Harjoite 4: Kulkuväylien ja infrastruktuurin tarkastelu

Tavoite: Kriittisten kohteiden ja haavoittuvuuksien tunnistaminen arkiympäristössä. | Kesto: 15–30 min

Suoritus: Kävelylenkillä tutussa asuinympäristössä tarkastellaan aluetta puolustajan ja häiritsijän näkökulmasta. Tehtävänä on nimetä matkan varrelta:

- **Kriittinen infra:** Sähkömuuntamot, tietoliikennemastot, vesihuollon solmukohdat ja sillat. Miten helposti niihin pääsee käsiksi ja mistä niitä voi tarkkailla?
- **Pullonkaulat ja katveet:** Missä liikkuminen kanavoituu kapealle alueelle? Missä on sellaista rakennuskantaa tai maastoa, joka estää suoran tähystyksen?

Harjoite 5: "Mitä jos nyt?" -skenaariopeli (OODA-silmukan nopeuttaminen)

Tavoite: Ennalta laadittujen toimintamallien (mental reps) rakentaminen yllättäviin tilanteisiin. | Kesto: 2–5 min / kerta

Suoritus: Pari esittää yllättäen ennalta määritellyn tilannekuvauksen kesken normaalin liikkumisen. Tarkkailijalla on 5 sekuntia aikaa kertoa kolme ensimmäistä konkreettista tekoa.

- **Esimerkki A (Sähkökatko ja viestiyhteyksien katkeaminen):** "Kello on 18.30, sähköt katkeavat koko kaupunginosasta eikä matkapuhelinverkko toimi. Olet 5 km päässä kotoa. Mitä teet ensimmäisen 10 minuutin aikana?"
- **Esimerkki B (Uhkaava väkijoukko / väkivaltatilanne):** "Edessä oleva risteys sulkeutuu ja tilanne kärjistyy nopeasti. Missä on lähin irtautumisreitti ja kuka perheestä tai seurueesta tekee mitäkin?"

Osa 3: Digitaalinen kuri ja henkinen kestävyys

Harjoite 6: Digitaalinen jalanjälki ja OPSEC-tarkastus

Tavoite: Oman paikannettavuuden ja tietoturvan kriittinen arviointi. | Kesto: 20 min

Suoritus: Käydään läpi oma ja parin päivittäinen varustus sekä digitaaliset tavat:

- **Laitteet:** Mitkä mukana kulkevista laitteista lähettävät jatkuvaa signaalia (puhelin, älykello, auton järjestelmät)? Miten ne kytketään täysin pois päältä tarvittaessa (pelkkä lentotila ei aina riitä)?
- **Reittikuri:** Kuljetko päivittäin täsmälleen samaa reittiä samaan kellonaikaan? Harjoittele vaihtamaan reittiä ja aikataulua säännöllisesti, jotta rutiinisi eivät ole ennustettavissa.

Harjoituspäiväkirja ja viikkoseuranta

Taulukkoa voi käyttää apuna oman ja parin havainnointikyvyn kehittymisen seurannassa kuukauden jaksoissa:

vko / Pvm	Suoritetut harjoitteet	Keskeisin havainto tai oppi	Kehityskohde